

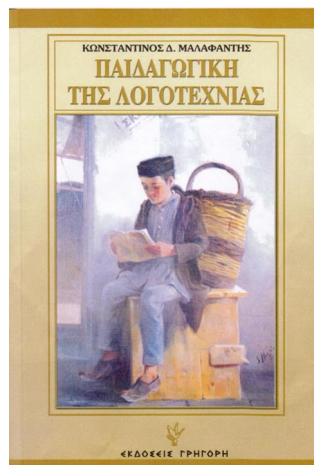
Βιβλιοπαρουσίαση
Κωνσταντίνος Δ. Μαλαφάντης:
Παιδαγωγική της Λογοτεχνίας

Χαρίκλεια Α. Γαλανοπούλου*

*Φιλολόγος, μεταπτυχιακή φοιτήτρια Π.Τ.Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Αθηνών

Περίληψη

Στην εργασία αυτή παρουσιάζουμε το ρόλο της αυτομόρφωσης και τη σημασία της παιδαγωγικής διάστασης της λογοτεχνίας, όπως την αναλύει ο Επίκουρος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών Κωνσταντίνος Δ. Μαλαφάντης σε έντεκα αυτοτελή μελετήματα, που υπάρχουν στο βιβλίο του με τίτλο «Παιδαγωγική της λογοτεχνίας».

Παιδαγωγική της Λογοτεχνίας
Εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 2001, σελ. 332

Το σύνολο της λογοτεχνικής δημιουργίας, δηλαδή το σύνολο των επώνυμων και ανώνυμων μνημείων του έντεχνου γραπτού λόγου, αποτελεί μία από τις κύριες μορφές Τέχνης, που κατέχει εξέχουσα θέση στον πολιτισμό κάθε λαού. Από την αρχαιότητα ως σήμερα η λογοτεχνία παίζει καθοριστικό ρόλο στην πνευματική

πρόοδο, την ηθική καλλιέργεια, την πρόκληση αισθητικής συγκίνησης. Μέσω της λογοτεχνίας ο άνθρωπος «διδάσκεται», διαπαιδαγωγείται, μορφώνεται, «ταξιδεύει» σε κόσμους και πολιτισμούς μακρινούς και ξένους, άγνωστους ως τότε, σε καταστάσεις άλλοτε γνώριμες και άλλοτε όχι, που τον ωθούν να ψάξει, να μάθει, να ενημερωθεί. Έρχεται σε επαφή με τις βασικές δυνάμεις και προϋποθέσεις που δημιούργησαν τον πολιτισμό και την ιστορία του. Συνειδητοποιείται έτσι ως πολιτισμένος άνθρωπος και αποκτά αυτογνωσία και ανθρωπογνωσία.

Αδιαμφισβήτητη είναι λοιπόν η συμβολή της λογοτεχνίας στη ζωή του ανθρώπου και κατά συνέπεια η σημασία της στην εκπαίδευση, καθώς η μελέτη των έργων της λογοτεχνίας συμβάλλει αποφασιστικά στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού, μέσω των ποικίλων προτύπων που προβάλλουν τα έργα αυτά. Μέσα από την Τέχνη το παιδί γνωρίζει τη ζωή, τους άλλους ανθρώπους και προετοιμάζεται να βγει στην κοινωνία. Με δεδομένη την ωφέλιμη και πολυδιάστατη προσφορά της λογοτεχνίας, τόσο στον άνθρωπο, όσο και στην κοινωνία, δεν μπορεί κανείς να παραγνωρίσει και να μην παραδεχτεί και την παιδαγωγική της διάσταση και ασφαλώς την ανάγκη να προσφέρεται στα παιδιά από τις πρώτες κιόλας τάξεις του δημοτικού σχολείου.

Επιστημονική τεκμηρίωση σ' αυτούς τους προβληματισμούς προσφέρει ένας σχετικά νέος, αυτόνομος κλάδος της Παιδαγωγικής επιστήμης, η «Παιδαγωγική της λογοτεχνίας», που θεμελιώνεται εκεί όπου η λογοτεχνία συναντάει και συνεργάζεται με την αγωγή, προκειμένου να επιτευχθούν παιδαγωγικοί σκοποί. Ο συγκεκριμένος κλάδος δεν εξετάζει το λογοτεχνικό κείμενο από ιστορικο-συγκριτική άποψη. Στόχος του δεν είναι ούτε η φιλολογική προσέγγιση. Αντίθετα, η «Παιδαγωγική της λογοτεχνίας» επιχειρεί να τονίσει τον παιδαγωγικό χαρακτήρα των λογοτεχνικών κειμένων και να κάνει σαφέστερη τη σχέση Τέχνης και Αγωγής, καθώς η λογοτεχνία ήδη αναγνωρίζεται ολοένα και περισσότερο ως ένα σημαντικό παιδαγωγικό μέσον. Μελετάει το πώς τα κείμενα αυτά, ως μορφωτικά αγαθά, επηρεάζουν τη διαμόρφωση του χαρακτήρα του ανθρώπου. Το πώς μπορούν να γίνουν ένα αποτελεσματικό παιδαγωγικό εργαλείο στα χέρια των εκπαιδευτικών, προκειμένου τα παιδιά να διδαχτούν ουσιαστικότερα τις αξίες που αυτά τα λογοτεχνικά κείμενα προβάλλουν. Επιπλέον, όμως, στόχος του συγκεκριμένου κλάδου είναι να συμβάλλει με υποδείξεις στο πώς το παιδί, αλλά και ο ενήλικος, θα συνηθίσουν στη ζωή τους το διάβασμα, θα συνειδητοποιήσουν το ρόλο της αυτομόρφωσης και την ηθική, αισθητική και γενικότερα πνευματική ικανοποίηση που προσφέρουν τα λογοτεχνικά κείμενα.

Ακριβώς αυτόν το ρόλο και τη σημασία της παιδαγωγικής διάστασης της λογοτεχνίας παρουσιάζει και ο Επίκουρος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών Κωνσταντίνος Δ. Μαλαφάντης σε έντεκα αυτοτελή μελετήματα, που υπάρχουν στο βιβλίο του με τίτλο «Παιδαγωγική της λογοτεχνίας». Στο συγκεκριμένο βιβλίο, που προλογίζει ο Καθηγητής της Παιδαγωγικής Αθανάσιος Ε. Παπάς, αποσαφηνίζονται και τεκμηριώνονται οι σχετικοί όροι (σελ. 17-34) και ενισχύονται με τις απόψεις μεγάλων λογοτεχνών και παιδαγωγών (Κωστής Παλαμάς, Γρηγόριος Ξενόπουλος, Αλέξανδρος Δελμούζος, Δημήτρης Γληνός, Νικηφόρος Βρεττάκος, Μιχάλης Παπαμαύρος κ. ά.) σχετικά με την παιδαγωγική διάσταση και την παιδαγωγική αξία της λογοτεχνίας για τη ζωή (σελ. 35-62).

Συγκεκριμένα, παρουσιάζονται οι θέσεις του Κωστή Παλαμά για τα αναγνωστικά και τη σημασία της δημοτικής γλώσσας στην εκπαίδευση (σελ. 63-128), γίνεται αναφορά στην πολύπλευρη προσφορά του Γρηγορίου Ξενόπουλου, ο οποίος μέσα από το περιοδικό «Η Διάπλασις των Παίδων» (1896-1947) κατάφερε να σταθεί παράλληλα και πλάι στο δάσκαλο της εποχής (σελ. 129-171) και περιγράφεται η παιδαγωγική αξιοποίηση των λογοτεχνικών κειμένων από τον Αλέξανδρο Δελμούζο στο «Ανώτερο Δημοτικό Παρθεναγωγείο» Βόλου (1908-1911), (σελ. 173-198). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκαλεί επίσης η κριτική παρουσίαση της ποιητικής ανθολογίας για παιδιά και νέους του Νικηφόρου Βρεττάκου (σελ. 249-263) και το «Αναγνωστικό της φυλακής» του Μιχάλη Παπαμαύρου (σελ. 303-327).

Στο βιβλίο του ο Κωνσταντίνος Δ. Μαλαφάντης μελετάει επίσης σημαντικά κοινωνικοπαιδαγωγικά θέματα, όπως αυτά καταγράφονται στη νεοελληνική λογοτεχνία. Έτσι, γίνεται λόγος για τις γιορτές και τις επετείες, όπως αυτές κατοπτρίζονται στα αναγνωστικά κείμενα του δημοτικού σχολείου (σελ. 199-212), για τους παράξενους παιδικούς θανάτους στην ελληνική λογοτεχνία του 19ου αιώνα, αλλά και για την παιδαγωγική αξία του –γνωστού και ιδιαίτερα αγαπητού στα παιδιά– λαϊκού μας ήρωα, του Καραγκιόζη (σελ. 265-301).

Συνοψίζοντας, το βιβλίο του Κωνσταντίνου Δ. Μαλαφάντη τεκμηριώνει ένα νέο επιστημονικό κλάδο της Παιδαγωγικής στον ελληνικό χώρο, πλουτίζει τη θεωρία της Παιδαγωγικής, αλλά και της λογοτεχνίας, διακρίνεται για την πρωτοτυπία των θεμάτων του, αλλά και για τη γόνιμη αξιοποίηση του πλήθους τόσο της παλαιότερης όσο και της σύγχρονης βιβλιογραφίας. Η ενότητα του ύφους των κειμένων, η σαφήνεια διατύπωσης των απόψεών του και η ακρίβεια των συμπερασμάτων του δικαιολογεί απόλυτα την ευμενή αποδοχή του από τους εκπαιδευτικούς και των τριών βαθμίδων της εκπαίδευσης. Ως εκπαιδευτικός και μεταπτυχιακή φοιτήτρια θεωρώ πως το βιβλίο αυτό είναι ένα πολύτιμο μεθοδολογικό και βιβλιογραφικό εργαλείο, όχι μόνο για όσους επιθυμούν να ασχοληθούν με την παιδαγωγική διάσταση της λογοτεχνίας και την αξιοποίησή της ως πολιτιστικό αγαθό, αξεχώριστο στοιχείο της εθνικής πολιτισμικής μας ταυτότητας, αλλά και για όλους εκείνους που, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, έρχονται σε επαφή με τα παιδιά όλων των ηλικιών και αναλαμβάνουν το δύσκολο έργο της διαμόρφωσης του χαρακτήρα τους, της διαπαιδαγώγησής τους και της καθοδήγησής τους.